

Q.P. Code :23124

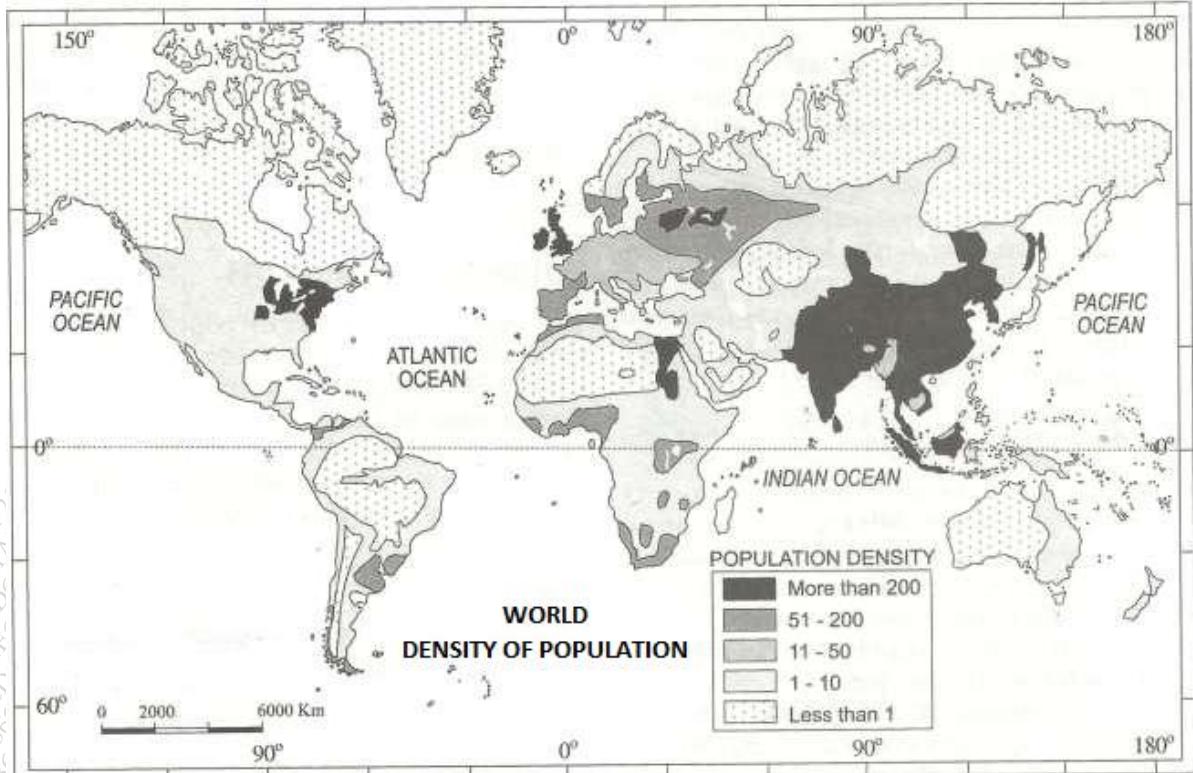
[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. All questions carry equal marks and are compulsory
  2. Draw neat maps, sketches and diagrams wherever necessary
  3. Use of map stencil is allowed.
  4. Attach Appendix -I (outline map of world) to your answer paper.

Q1. A) Study the following thematic map of the world and answer the questions.

- i) What is the theme of the map? Name the cartographic technique used to represent the theme. **02**
- ii) Name any two countries from Asian continent having more than 200 density of population. **02**
- iii) Name the continent having least density of population. Give reason. **02**
- iv) Compare the population density of U.K with Canada. **02**
- v) Briefly describe the distribution of population density in Northern Hemisphere. **02**

Q.P. Code :23124

- Q 1.** B) Mark and name the following on the outline map of the world given to you. (Appendix-I) **10**
- i) Madagascar Island
  - ii) Bay of Bengal
  - iii) Major mountain range located in North America
  - iv) Area of coniferous forests in Asia
  - v) Any one area of oil field in India
  - vi) Any one country having low population growth from Africa
  - vii) Any one country having low human development index from Asia
  - viii) Any one million city located in Japan
  - ix) Any one area of desert in the world
  - x) Any one area affected by acid rain in the world
- Q 2.** A) Explain with examples various biotic or living components of the environment. **10**
B) Write the meaning of term ecosystem. Explain the components and characteristics of forest ecosystem. **10**
- OR**
- C) Discuss with diagram the energy transfer in ecosystem. **10**
- D) Discuss with examples the impact of human activities on environment. **10**
- Q 3.** A) Distinguish between renewable and non-renewable resources. **10**
- B) What are the different measures of coal and oil conservation? **10**
- OR**
- C) Evaluate the role of forest in governing climate and biodiversity of a region. **10**
- D) Write notes on: (i) Water conservation and management
(ii) Importance of solar energy **10**
- Q 4.** A) Comment on the factors influencing the growth of population. **10**
B) Discuss the different stages of population changes mentioned in 'Demographic Transition Theory'. **10**
- OR**
- C) Write a note on over population and associated environmental problems. **10**
- D) What are the different criteria to measure the Human Development Index (HDI)? **10**
- Q 5.** A) What is urbanization? Explain the processes of urbanization in India. **10**
B) Define migration. What are the different effects of migration? **10**

Q.P. Code :23124

OR

- C) Discuss the impact of urbanization on climate and biodiversity.
- D) Write notes on-(i) Urban Heat Island
(ii) Parameters of Smart Cities

**10
10**

*****

Q.P. Code :23124

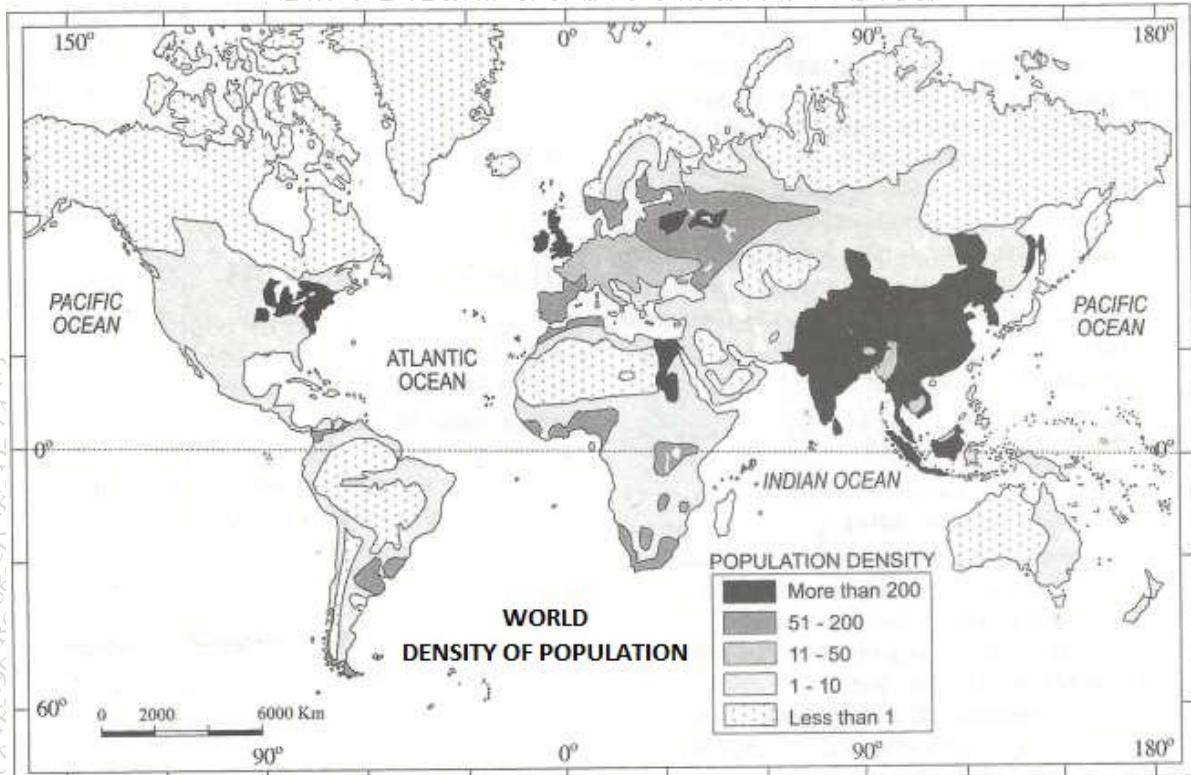
[वेळ: ३ तास]

[एकूण गुण: १००]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
- सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य असून सर्वांना समान गुण आहेत.
  - आवश्यक तेथे नकाशे, आराखडे आणि आकृत्या काढा.
  - नकाशा स्टेस्निसल वापरण्यास परवानगी आहे.
  - संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
  - परिशिष्ठ-१ (जगाचा बाह्यरेषाकृती नकाशा) उत्तर पत्रिकेला जोडा.

१. अ) खाली दिलेल्या जगाच्या विषयवार नकाशाचा अभ्यास करून प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- नकाशाचा विषय कोणता आहे? माहिती दाखवण्यासाठी वापरलेले नकाशास्त्रीय तंत्र सांगा. ०२
- दोनशे पेक्षा आधिक लोकसंख्येची घनता असलेल्या आशिया खंडातील दोन देशांची नावे सांगा. ०२
- सर्वात कमी लोकसंख्येची घनता असलेल्या खंडाचे नाव लिहा व कारणे सांगा. ०२

Q.P. Code :23124

- iv) इंग्लंड आणि कॅनडा मधील लोकसंखेच्या घनतेची तुलना करा.
- v) उत्तर गोलार्धीतील लोकसंखेच्या घनतेच्या वितरणाचे थोडक्यात वर्णन करा.
- ब) तुहाला दिलेल्या जगाच्या नकाशा मध्ये खालील घटक दाखवून नावे दया. (परिशिष्ट I)
- मादागास्कर बेट
  - बंगालचा उपसागर
  - उत्तर अमेरीकेतील प्रमुख पर्वत रांग
  - आशियातील सुचीपर्णी वनांचे क्षेत्र
  - भारतातील कोणतेही एक तेलक्षेत्र
  - आफ्रिकेतील कमी लोकसंख्या वाढ असलेला कोणताही एक देश
  - आशियातील कमी मानवी विकास निर्देशांक असलेला कोणताही एक देश
  - जपान मधील कोणतेही एक दशलक्षी शहर
  - जगातील कोणतेही एक वाळवंटी क्षेत्र
  - जगातील आम्लपर्जन्याने प्रभावित झालेला कोणताही एक देश
- प्र २**
- अ) पर्यावरणाचे जैविक घटक उदाहरणांसह स्पष्ट करा. 10
- ब) परिस्थितीकीचा अर्थ सांगून जंगल परिसंस्थेची वैशिष्ट्ये व घटक स्पष्ट करा.
- किंवा**
- क) परिसंस्थेतील उर्जेचे वहन आकृतीसह स्पष्ट. 10
- ड) पर्यावरणावरील मानवी कार्याच्या परिणामांची उदाहरणांसह चर्चा करा. 10
- प्र ३**
- अ) नुतनिकरणक्षम आणि नुतनीकरण न होणाऱ्या साधन संपत्तीतील फरक स्पष्ट करा. 10
- ब) कोळसा आणि तेल संसाधनांच्या संधारणाचे उपाय सुचवा.
- किंवा**
- क) प्रदेशाच्या हवामान व जैवविविधतेमधील जंगलांच्या भूमिकेचे परीक्षण करा. 10
- ड) टिपा लिहा: i) जलसंधारण आणि व्यवस्थापन
ii) सौरउर्जेचे महत्व

Q.P. Code :23124

प्र ४	अ) लोकसंख्या वाढ प्रभावित करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. ब) लोकसंख्या संक्रमण सिद्धांतामध्ये दिलेल्या लोकसंख्या बदलांच्या विविध अवस्थांची चर्चा करा. किंवा क) अतिरिक्त लोकसंख्या व संबंधीत पर्यावरणीय समस्या यांवर टीप लिहा. ड) मानवी विकास निर्देशांकाचे (HDI) मापन करण्यासाठीचे वेगवेगळे निकष कोणते आहेत.	10 10 10 10
प्र ५	अ) नागरीकरण म्हणजे काय? भारतातील नागरीकरणाची प्रक्रिया स्पष्ट करा. ब) स्थलांतराची व्याख्या दया. स्थलांतराचे परिणाम कोणकोणते आहेत. किंवा क) हवामान व जैवविविधतेवरील नागरीकरणाच्या परिणामांची चर्चा करा. ड) टिपा लिहा: i) नागरी उष्माद्वीप किंवा उष्णतेचे बेट ii) स्मार्ट सिटीचे निकष.	10 10 10 10

CLASS : ..... DIVISION : ..... ROLL NO / EXAM SEAT NO : ..... SIGNATURE OF INVIGILATOR WITH DATE : .....

1	<input type="text"/>	3	<input type="text"/>	5	<input type="text"/>	7	<input type="text"/>	9	<input type="text"/>
2	<input type="text"/>	4	<input type="text"/>	6	<input type="text"/>	8	<input type="text"/>	10	<input type="text"/>